

ارزیابی و بررسی عوامل مؤثر بر روش‌های مشارکت عمومی - خصوصی جهت تأمین مالی توسعه بیمارستان‌ها و مراکز خدمات درمانی در استان کردستان

سروه عبدپناه^۱، سید کامران یگانگی^۲

چکیده

رشد و توسعه اقتصادی کشورها در گرو پروژه‌های مختلف زیرساختی و خدماتی است. محدودیت منابع بودجه‌ای دولت‌ها برای تأمین مالی پروژه‌های توسعه بیمارستان‌ها، همچنین تقاضای زیاد مالی در زمینه سرمایه‌گذاری در این پروژه‌ها، دولت‌ها را بر آن داشته تا تمامی تلاش خود را برای مشارکت فعال بخش خصوصی و ایجاد فضای رقابتی مناسب برای فعالیت آن‌ها به کار ببندند؛ لذا هدف اصلی تحقیق حاضر ارزیابی و بررسی عوامل مؤثر بر روش‌های مشارکت عمومی - خصوصی جهت تأمین مالی توسعه بیمارستان‌ها و مراکز خدمات درمانی در استان کردستان است. پژوهش حاضر از لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی، از نظر ماهیت و روش از نوع توصیفی - ریاضی و از حیث گردآوری داده‌ها مستند به نظر خبرگان (دلفی) و میدانی است. نمونه آماری این تحقیق، شامل رؤسا و مدیران دانشگاه علوم پزشکی استان کردستان با حداقل مدرک کارشناسی ارشد با ۱۵ سال سابقه است که به تعداد ۲۰ نفر به شیوه هدفمند انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه است که روایی و پایایی آن با استفاده از آزمون‌های آماری به تأیید رسیده است. نتایج تحلیل‌ها نشان داد دسترسی محدود به منابع مالی در سازه «تأمین مالی»، اختصاص منابع برای تسهیل فرآیند مشارکت در پروژه‌ها در سازه «ظرفیت‌سازی و اقدامات ترویجی»، سازوکار مناسب برای تعیین بهای تمام‌شده محصول در سازه «حمایت‌های مالی و مدیریتی»، عدم یکپارچگی کافی در قوانین و مقررات مرتبط با این حوزه در سازه «سیاست‌گذاری و تنظیم مقررات»، حجم پروژه در سازه «ویژگی‌های پروژه»، ریسک‌های پروژه‌های مشارکت دولتی-خصوصی و تناقض در سیاست‌های دولت بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر دارد. نتایج تحلیل‌ها از دیدگاه مدیران بوده است و ممکن است بر اساس داده‌های عینی نتایج متفاوت باشد.

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد گروه مدیریت، واحد الکترونیکی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲- استادیار گروه مهندسی صنایع، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران (نویسنده مسئول).

اتخاذ سیاست‌های پولی کارآمد توسط بانک مرکزی مانند اعطای وام‌های بلندمدت، تخفیف در دریافت جریمه دیرکرد اقساط؛ اتخاذ سیاست ثابت و جلوگیری از ایجاد هرگونه ناامنی در سیاست‌های اقتصادی؛ پرهیز از صدور مصوبه‌های غیرضروری؛ تقویت نهادهای مالی مانند بانک‌ها و شرکت‌های تأمین سرمایه؛ فراهم کردن مشوق‌های اقتصادی و قانونی لازم؛ ایجاد دانش و مهارت ارزیابی فنی، مالی و اقتصادی پروژه‌ها در واگذاری به بخش خصوصی و ارائه سیاست‌های تشویقی و قانونی به بخش خصوصی؛ برنامه‌ریزی منسجم برای بسترسازی مشارکت عمومی-خصوصی و رفع محدودیت‌های دولتی از جمله قوانین دست و پاگیر از راهکارهای مؤثر بر مشارکت بخش خصوصی در پروژه‌های مشارکت عمومی-خصوصی است.

کلمات کلیدی: مشارکت عمومی-خصوصی، تأمین مالی، توسعه بیمارستان‌ها، استان کردستان

مقدمه

تئوری‌های زیادی برای تبیین رابطه بین روش‌های تأمین مالی و توسعه وجود دارد. این ارتباط متناسب با نحوه تأمین مالی و ساختار اقتصادی تغییر می‌کند. روش‌های تأمین مالی که به انواع مختلفی اعم از فروش اوراق قرضه، استقراض از خارج، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، مشارکت عمومی-خصوصی قابل تقسیم هستند، می‌توانند بر شاخص‌های توسعه مؤثر باشند (Beasley et al, 2022). مسئله اصلی عدم تمایز و عدم وجود تبیین علمی برای این تفاوت‌ها است. مشارکت عمومی-خصوصی مکانیزمی است که در آن بخش عمومی به منظور تأمین خدمات زیربنایی از ظرفیت‌های بخش خصوصی استفاده می‌نماید. در مشارکت عمومی-خصوصی نقش دولت از سرمایه‌گذار، مجری و بهره‌بردار در پروژه‌های زیرساختی به سیاست‌گذار و تنظیم‌کننده مقررات و ناظر بر کیفیت و کمیت ارائه خدمات تبدیل می‌شود. مشارکت عمومی-خصوصی تنها با هدف تأمین مالی پروژه انجام نمی‌شود و بهره‌گیری از دیگر ظرفیت‌های بخش خصوصی مانند دانش و تجربه تخصصی، مهارت‌های مدیریتی، انگیزه برای مصرف بهینه منابع نیز می‌تواند مورد توجه باشد (Khodeir & Nabawy, 2019).

سرمایه یکی از مهم‌ترین عوامل توسعه است و روش تأمین مالی سرمایه بر عملکرد بنگاه‌های اقتصادی تأثیر ویژه‌ای دارد. تأمین منابع مالی برای توسعه بیمارستان‌ها و مراکز خدمات درمانی در همه کشورهای موضوعی مهم و درخور توجه است. از طرفی شتاب بخشیدن به روند رشد اقتصادی در کشورها مستلزم کاهش سطح حضور دولت در

فعالیت‌های غیر حاکمیتی است که ممکن است در چارچوب خصوصی‌سازی تعریف شود؛ اما آنچه موضوع مشارکت بخش خصوصی-دولتی را از مفهوم خصوصی‌سازی متمایز می‌سازد، این است که در بحث مشارکت بخش خصوصی-دولتی، دولت‌ها وظایف قانونی و مسئولیت‌های حاکمیتی خود را حفظ می‌کنند و با تقبل بخشی از ریسک و حداقل کردن آن، زمینه شراکت بخش خصوصی با بخش دولتی را فراهم می‌آورند (Jokar et al, 2021).

شرایط کنونی اقتصاد ایران به‌گونه‌ای است که برای انجام پروژه‌های مختلف، راهکارهای تأمین مالی محدودی وجود دارد. علت این امر را می‌توان به نبود قوانین بنیادین و بسترسازی مناسب قانونی جهت دستیابی به روش‌های متنوع تأمین مالی دانست. پروژه‌های مختلف، ریسک‌های مختلفی دارند و لذا می‌توان بازده‌های متفاوتی را برای آن‌ها در نظر گرفت. آنچه در کشور مرسوم شده است، تنها استقراض از بانک‌ها با شرایط سخت است. دولت نیز از این مشکلات مبرا نیست و تأمین مالی و اجرای پروژه‌های زیرساختی کشور نیز با مشکلات مختلفی روبه‌رو هستند. با توجه به ساختار دولت‌ها و بخش‌های عمومی کشورها و مشکلات و آسیب‌های موجود، شاهد طولانی شدن و اجرای ناکارآمد این‌گونه پروژه‌ها در بخش‌های مختلف به دلایلی همچون رویکردهای بروکراتیک و دولتی هستیم که به‌نوبه خود موجب افزایش بحران در پروژه‌های اجرایی بخصوص توسعه بیمارستان‌ها و مراکز درمانی نیز می‌شود (Rafiyan & Motahari, 2012). در ایران نیز در راستای سیاست‌های کلی برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه کشور و تحقق نرخ متوسط اقتصادی ۸ درصدی در پایان این برنامه، بر اهمیت اتکا به شیوه‌های متفاوت سرمایه‌گذاری از سوی دولت همانند مشارکت بخش خصوصی-دولتی بیش‌ازپیش می‌افزاید. مرکز پژوهش‌های مجلس در راستای انتشار گزارش بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ اعلام کرده است در ایران ۱۷ هزار و ۹۱۵ خانه بهداشت، دو هزار و ۵۵۱ مرکز بهداشتی درمانی روستایی، هزار و ۸۷۴ مرکز بهداشتی درمانی شهری، ۹ هزار و ۳۰۳ تخت روان‌پزشکی و ۱۱۸ هزار و ۸۲۹ تخت فعال در بیمارستان‌های دانشگاهی، خصوصی و وابسته به نهادهای دولتی و عمومی و خیریه موجود است. همچنین اعتبارات وزارت بهداشت در این لایحه بودجه حدود ۵۰ هزار میلیارد تومان پیشنهاد شده که ۵۳ درصد این رقم درآمد اختصاصی، ۸ درصد تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ۳۹ درصد هزینه‌های عمومی خواهد بود. در این گزارش

همچنین شاخص‌های نیروی انسانی و تسهیلات نظام سلامت در کشورهای همچون ترکیه، لبنان، کویت و قطر که از جمله کشورهای هدف سند چشم‌انداز هستند، مورد مقایسه قرار گرفته و با وجود آنکه بنابر گزارش مرکز پژوهش‌ها، ایران در مقایسه با کشورهای هدف سند چشم‌انداز و با توجه به کل هزینه‌های سلامت از تولید ناخالص ملی، بیش از میانگین این کشورها بر سلامت سرمایه‌گذاری کرده، اما نسبت هزینه‌های پرداخت‌شده از سوی مردم به کل هزینه‌های سلامت در مقایسه با سرمایه‌گذاری دولت‌ها در این زمینه بیشتر است که در واقع مؤید بالا بودن نسبی پرداخت هزینه‌های درمان از جیب مردم است. چنانکه سهم کل هزینه‌های سلامت از تولید ناخالص ملی در ایران ۶/۷ درصد، ترکیه ۵/۶ درصد، لبنان ۷/۲ درصد، کویت ۲/۹ درصد، قطر ۲/۲ درصد است اما پرداخت از جیب مردم برای هزینه‌های درمان در ایران ۵۲/۵ درصد، ترکیه ۱۵ درصد، لبنان ۳۴/۳۰ درصد و کویت ۱۵/۷ درصد و قطر ۸/۴ درصد است. این گزارش در مقایسه دیگری نسبت سهم توسعه مراکز درمانی به تولید ناخالص داخلی را در این کشورها مقایسه نموده و نتایج نشان داد در ایران این سهم ۰/۰۰۹ درصد و در کشور ترکیه ۱/۷، لبنان ۱/۳، کویت ۱/۹ و قطر ۲/۶۹ درصد است که در کل قابل تأمل است ([Mousavi et al, 2022](#)).

کردستان نزدیک‌ترین استان مرزی به پایتخت و یکی از استان‌های غنی کشور از لحاظ منابع آب‌و خاک است، اما این ظرفیت‌های ویژه تاکنون آنچنان‌که شایسته باشد مورد توجه تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان نبوده و بسیاری از ظرفیت‌های این خطه مورد غفلت واقع شده است. بر اساس شاخص استاندارد کشوری ضریب تخت به پرستار ۱/۸ در کل کشور و متوسط آن در کشور ۰/۹ و در استان کردستان این نسبت در سال ۱۴۰۰ برابر با ۰/۸ است که از متوسط کشوری پایین‌تر است. همچنین ضریب تخت به بیمار در کل کشور ۴/۱ و در استان کردستان ۰/۰۹ است. در این استان همچنین ۲ هزار و ۶۷۳ پرستار شامل ۳۱۵ کارشناس اتاق عمل، ۲۶۵ کارشناس هوشبری و ۲۵۴ کمک پرستار و کمک بهیار در مراکز درمانی استان مشغول ارائه خدمات هستند که در مقایسه با میانگین کشوری رقم بسیار ناچیزی است. در این راستا یکی از مشکلات استان کردستان بلا تکلیفی پروژه‌های کلنگ زنی شده سال‌های گذشته بود که قدمت بعضی از آنها به ۲۰ سال می‌رسد. از جمله این پروژه‌ها می‌توان به بیمارستان‌های سقز، جاده سنج-مریوان،

تالار فرهنگ سنندج، فرودگاه سقز و منطقه ویژه اقتصادی بانه اشاره کرد که عمدتاً ناشی از عدم مشارکت عمومی-خصوصی در این پروژه‌ها است.

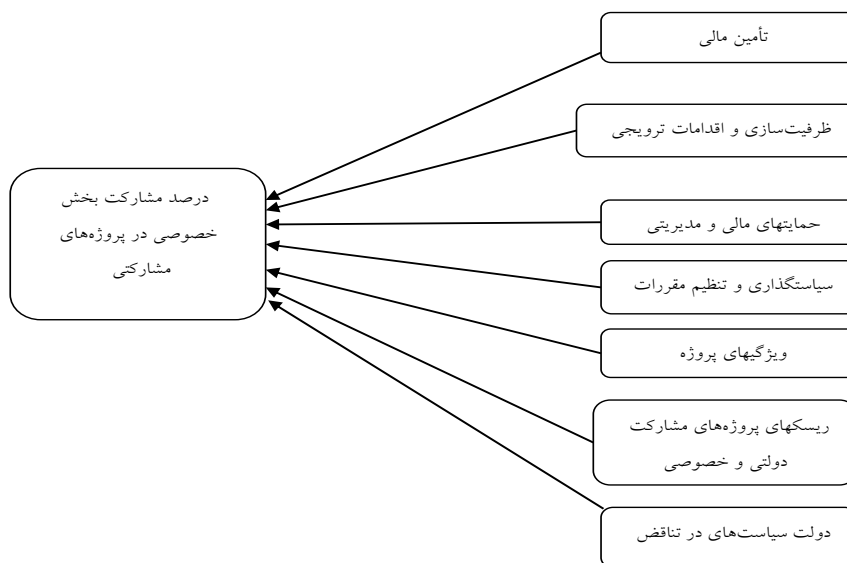
با توجه به ضرورت‌های اشاره شده فوق، انجام چنین تحقیقی برای اولین بار در استان کردستان به شدت احساس می‌شود. این تحقیق به غنای ادبیات پیرامون روش‌های مشارکت عمومی-خصوصی جهت تأمین مالی توسعه بیمارستان‌ها و مراکز خدمات درمانی بخصوص در استان کردستان می‌پردازد و همچنین جهت ارائه راهکارهای توسعه بیمارستان‌ها و مراکز خدمات درمانی بخصوص در استان کردستان از طریق مشارکت عمومی-خصوصی و ارائه پیشنهادهای کاربردی در راستای توسعه پایدار بیمارستان‌ها و خدمات درمانی در استان کردستان می‌تواند یاری نماید؛ بنابراین هدف اصلی تحقیق حاضر ارزیابی و بررسی عوامل مؤثر بر روش‌های مشارکت عمومی-خصوصی جهت تأمین مالی توسعه بیمارستان‌ها و مراکز خدمات درمانی در استان کردستان است.

روش پژوهش

قلمرو زمانی تحقیق حاضر از اسفندماه سال ۱۴۰۱ تا دی‌ماه سال ۱۴۰۲ و زمان توزیع و جمع‌آوری پرسش‌نامه آبان‌ماه سال ۱۴۰۲ است؛ و قلمرو موضوعی تحقیق حاضر به‌طور اعم در چارچوب مدیریت و به‌طور اخص در رابطه با ارزیابی روش‌های مشارکت عمومی-خصوصی جهت تأمین مالی توسعه بیمارستان‌ها و مراکز خدمات درمانی در استان کردستان است. پژوهش حاضر از لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی به‌حساب می‌آید. از نظر ماهیت و روش از نوع توصیفی-ریاضی و از حیث گردآوری داده‌ها مستند به نظر خبرگان (دلفی) و میدانی است. تکنیک دلفی یکی از روش‌های تصمیم‌گیری گروهی است که برای دستیابی به توافق پیرامون مسئله مورد بررسی از دیدگاه خبرگان استفاده می‌شود. این روش به‌ویژه در روش تحقیق کیفی مدیریت جایگاه مهمی دارد. اساس و پایه روش یا تکنیک دلفی بر این است که نظر متخصصان هر قلمرو علمی در مورد پیش‌بینی آینده درست‌ترین نظر است؛ بنابراین برخلاف روش‌های پژوهش پیمایشی، اعتبار روش دلفی نه به‌شمار شرکت‌کنندگان در پژوهش که به اعتبار علمی متخصصان شرکت‌کننده بستگی دارد. با توجه به تخصصی بودن موضوع و هدف تحقیق حاضر، روش دلفی را مناسب این پژوهش دانسته و از آنجا که شرکت‌کنندگان در تحقیق دلفی از ۵ تا ۲۰ نفر را شامل می‌شوند، لذا نمونه آماری این تحقیق، شامل رؤسا، مدیران

مالی، امور حقوقی، معاونین و مدیران شبکه‌ها و دانشگاه علوم پزشکی استان کردستان، با حداقل مدرک کارشناسی ارشد با ۱۵ سال سابقه به تعداد ۲۰ نفر است که به شیوه هدفمند انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند.

متغیرهای تحقیق در این تحقیق عبارت‌اند از تأمین مالی، ظرفیت‌سازی و اقدامات ترویجی، حمایت‌های مالی و مدیریتی، سیاست‌گذاری و تنظیم مقررات و ویژگی‌های پروژه، ریسک‌های پروژه‌های مشارکت دولتی و خصوصی (شامل ریسک سیاسی تغییر قانون، تأخیر در مصوبات پروژه و مجوزها) و تناقض در سیاست‌های دولت (مخالفت‌های/خصوصیت سیاسی قوی، بی‌ثباتی دولت و مداخله دولت) به‌عنوان متغیرهای مستقل و درصد مشارکت بخش خصوصی در پروژه‌های مشارکتی به‌عنوان متغیر وابسته است که مدل مفهومی مطابق شکل ۱ ترسیم شده است که در قالب محقق ساخته است.

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق؛ منبع محقق ساخته

در خصوص گردآوری اطلاعات مربوط به ادبیات موضوع و پیشینه پژوهش از روش‌های کتابخانه‌ای از جمله مطالعه کتب و مقالات معتبر و جهت جمع‌آوری اطلاعات برای تأیید یا رد فرضیه‌های پژوهش از روش میدانی استفاده شد؛ و از پرسش‌نامه مبتنی بر طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت به‌عنوان ابزار اصلی گردآوری داده‌ها استفاده شد. با توجه به اینکه متغیرهای پژوهش از چند بُعد (مؤلفه) تشکیل شده‌اند، به‌منظور سنجش روایی ابزار اندازه‌گیری از آزمون تحلیل عاملی تأییدی به کمک شاخص Ave و CR (همگرا) بهره

گرفته شده است که در نتایج حاصل از این آزمون AVE بالای 0/5 و $CR > AVE$ و $CR > 0/7$ و همبستگی هر متغیر با خود بیش از سایر متغیرها است، بنابراین تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار مدل عاملی مناسب بوده و فرض شناخته شده بودن ماتریس همبستگی رد می‌شود، پس تحلیل عاملی را بر روی سؤالات پرسشنامه‌ها پیاده - نموده و روایی مورد تأیید است و برای برآورد پایایی متغیرها از ضریب آلفای کرونباخ، پایایی ترکیب و اشتراکی استفاده شده است. همچنین با توجه به اینکه مقدار آلفای به‌دست آمده برای هر یک از متغیرها بالای 0/7 است بنابراین می‌توان گفت اولاً سؤالات پرسش‌نامه همبستگی با یکدیگر دارند و دوماً پرسش‌نامه از پایایی بالایی (قابلیت اعتماد لازم برای ابزار اندازه‌گیری) برخوردار است. در این تحقیق برای آزمون فرضیات از روش دلفی و ضریب رگرسیون با کمک نرم‌افزار Spss V: 26.0 استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

در این پژوهش، تعداد سؤالات پرسش‌نامه ۳۱ سؤال بوده و مطابق اطلاعات مستخرج از پرسشنامه‌های جمع‌آوری‌شده، شاخص‌های مرکزی و پراکندگی متغیرهای پژوهش مطابق جدول ۱ توصیف می‌شوند.

جدول ۱. مقادیر شاخص‌های توصیفی در خصوص متغیرهای تحقیق

متغیرها	نمونه	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
دسترسی محدود به منابع مالی در سازه «تأمین مالی»	۲۰	۱۰۰۰	۵۰۰۰	۳۰۲۷۶۷	۰۵۵۸۴۲
اختصاص منابع برای تسهیل فرآیند واگذاری و مشارکت در پروژه‌ها در سازه «ظرفیت‌سازی و اقدامات ترویجی»	۲۰	۱۰۰۰	۵۰۰۰	۳۰۲۵۹۸	۰۵۶۶۰۷
سازوکار مناسب برای تعیین بهای تمام‌شده محصول طرح‌های زیرساختی در سازه «حمایت‌های مالی و مدیریتی»	۲۰	۱۰۰۰	۵۰۰۰	۳۰۲۴۸۰	۰۷۳۶۲۲
عدم یکپارچگی کافی در قوانین و مقررات مرتبط با این حوزه در سازه «سیاست‌گذاری و تنظیم مقررات»	۲۰	۱۰۰۰	۵۰۰۰	۳۰۰۶۶۱	۰۶۹۰۳۱
حجم و اندازه پروژه در سازه «ویژگی‌های	۲۰	۱۰۰۰	۵۰۰۰	۳۰۲۱۷۷	۰۵۵۵۰۲

پروژه					
۶۱۲۴۵٫	۳۰۳۲۴۲	۵۰۰۰	۱۰۰۰	۲۰	ریسک‌های پروژه‌های مشارکت دولتی و خصوصی (شامل ریسک سیاسی تغییر قانون، تأخیر در مصوبات پروژه و مجوزها)
۷۴۷۹۶٫	۳۰۶۵۴۵	۵۰۰۰	۱۰۰۰	۲۰	تناقض در سیاست‌های دولت (مخالفت‌های/خصوصیت سیاسی قوی، بی‌ثباتی دولت و مداخله دولت)
۵۹۵۹۰٫	۴۰۴۲۴	۵۰۰۰	۱۰۰۰	۲۰	مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، میانگین مشاهده‌شده سؤالات مربوط به متغیرهای دسترسی محدود به منابع مالی در سازه «تأمین مالی»، اختصاص منابع برای تسهیل فرآیند واگذاری و مشارکت در پروژه‌ها در سازه «ظرفیت‌سازی و اقدامات ترویجی»، سازوکار مناسب برای تعیین بهای تمام‌شده محصول طرح‌های زیرساختی در سازه «حمایت‌های مالی و مدیریتی»، عدم یکپارچگی کافی در قوانین و مقررات مرتبط با این حوزه در سازه «سیاست‌گذاری و تنظیم مقررات»، حجم و اندازه پروژه در سازه «ویژگی‌های پروژه»، ریسک‌های پروژه‌های مشارکت دولتی و خصوصی (شامل ریسک سیاسی تغییر قانون، تأخیر در مصوبات پروژه و مجوزها) و تناقض در سیاست‌های دولت (مخالفت‌های/خصوصیت سیاسی قوی، بی‌ثباتی دولت و مداخله دولت) و مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی از میانگین نظری یعنی مقدار ۳ بیشتر بوده و این دلالت بر این موضوع دارد که پاسخ‌دهندگان در پاسخ به سؤالات این متغیر بیشتر گزینه‌های موافقم و نظری ندارم را انتخاب نموده‌اند. به عبارتی سطح متغیرهای فوق از دید پاسخگویان از سطح متوسط بالاتر است.

برای اجرای روش‌های آماری و محاسبه آماره آزمون مناسب و استنتاج منطقی درباره فرضیه‌های پژوهش مهم‌ترین عمل قبل از هر اقدامی، انتخاب روش آماری مناسب برای پژوهش است برای این منظور آگاهی از توزیع داده‌ها از اولویت اساسی برخوردار است. برای همین منظور در این پژوهش از آزمون معتبر کولموگروف-اسمیرنوف برای بررسی

فرض نرمال بودن داده‌های پژوهش استفاده شده است. در این آزمون با توجه به فرضیات زیر به بررسی نرمال بودن داده‌ها پرداخته شده است.

داده‌ها دارای توزیع نرمال هستند: H_0

داده‌ها دارای توزیع نرمال نیستند: H_1

با توجه به جدول آزمون کولموگروف-اسمیرنوف، اگر سطح معنی‌داری برای کلیه متغیرهای مستقل و وابسته بزرگ‌تر از سطح آزمون (۰/۰۵) باشد توزیع داده‌ها نرمال است.

جدول ۲. نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف متغیرهای پژوهش

متغیرها	نمونه	میانگین	انحراف معیار	سطح معناداری K-S	نتیجه آزمون
دسترسی محدود به منابع مالی در سازه «تأمین مالی»	۲۰	۳.۲۷۶۷	۰.۵۵۸۴۲	۰/۰۷۱	نرمال است
اختصاص منابع برای تسهیل فرآیند واگذاری و مشارکت در پروژه‌ها در سازه «ظرفیت‌سازی و اقدامات ترویجی»	۲۰	۳.۲۵۹۸	۰.۵۶۶۰۷	۰.۸۰۷	نرمال است
سازوکار مناسب برای تعیین بهای تمام‌شده محصول طرح‌های زیرساختی در سازه «حمایت‌های مالی و مدیریتی»	۲۰	۳.۲۴۸۰	۰.۷۳۶۲۲	۰.۰۶۲	نرمال است
عدم یکپارچگی کافی در قوانین و مقررات مرتبط با این حوزه در سازه «سیاست‌گذاری و تنظیم مقررات»	۲۰	۳.۰۶۶۱	۰.۶۹۰۳۱	۰.۱۸۷	نرمال است
حجم و اندازه پروژه در سازه «ویژگی‌های پروژه»	۲۰	۳.۲۱۷۷	۰.۵۵۵۰۲	۰.۰۵۷	نرمال است
ریسک‌های پروژه‌های مشارکت دولتی و خصوصی (شامل ریسک سیاسی تغییر قانون، تأخیر در مصوبات پروژه و مجوزها)	۲۰	۳.۳۲۴۲	۰.۶۱۲۴۵	۰.۱۹۶	نرمال است
تناقض در سیاست‌های دولت (مخالفت‌های/خصوصیت سیاسی قوی، بی‌ثباتی دولت و مداخله دولت)	۲۰	۳.۶۵۴۵	۰.۷۴۷۹۶	۰.۶۰۳	نرمال است
مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی	۲۰	۴.۰۴۲۴	۰.۵۹۵۹۰	۰.۴۲۵	نرمال است

همان‌طور که از داده‌های جدول ۲ مشخص است، سطح معناداری آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای تمامی متغیرهای پژوهش بزرگ‌تر از مقدار ۰/۰۵ است. در

نتیجه تمامی متغیرهای مورد بررسی در پژوهش حاضر دارای توزیع نرمال می‌باشند. لذا از آزمون‌های پارامتریک برای تحلیل فرضیه‌های تحقیق بهره گرفته خواهد شد.

فرضیه اول: دسترسی محدود به منابع مالی در سازه «تأمین مالی»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر دارد.

فرضیه دوم: اختصاص منابع برای تسهیل فرآیند واگذاری و مشارکت در پروژه‌ها در سازه «ظرفیت‌سازی و اقدامات ترویجی»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر دارد.

فرضیه سوم: سازوکار مناسب برای تعیین بهای تمام شده محصول طرح‌های زیرساختی در سازه «حمایت‌های مالی و مدیریتی»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر دارد.

فرضیه چهارم: عدم یکپارچگی کافی در قوانین و مقررات مرتبط با این حوزه در سازه «سیاست‌گذاری و تنظیم مقررات»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر دارد.

فرضیه پنجم: حجم و اندازه پروژه در سازه «ویژگی‌های پروژه»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر دارد.

فرضیه ششم: ریسک‌های پروژه‌های مشارکت دولتی و خصوصی (شامل ریسک سیاسی تغییر قانون، تأخیر در مصوبات پروژه و مجوزها) بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر دارد.

فرضیه هفتم: تناقض در سیاست‌های دولت (مخالفت‌های/خصومت سیاسی قوی، بی‌ثباتی دولت و مداخله دولت) بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر دارد.

جدول ۳ ضرایب همبستگی و سطح معناداری بین متغیرهای فرضیه‌های تحقیق را نشان می‌دهد.

جدول ۳. آزمون فرضیه‌های تحقیق

نتیجه آزمون	سطح معناداری	آماره معناداری t	ضریب تعیین (تأثیر)	ضریب بتا
تائید فرضیه ۱	۰.۰۰۰	۴.۷۱۷	۰.۲۵۸	۰.۵۰۸
تائید فرضیه ۲	۰.۰۰۱	۳.۴۰۵	۰.۱۵۳	۰.۳۹۲

تائید فرضیه ۳	۰.۰۰۲	۳.۲۲۲	۰.۱۴۰	۰.۳۷۴
تائید فرضیه ۴	۰.۰۰۵	-۲.۸۹۸	۰.۱۱۶	-۰.۳۴۱
تائید فرضیه ۵	۰.۰۰۰	۴.۱۳۹	۰.۲۱۱	۰.۴۶۰
تائید فرضیه ۶	۰.۰۰۰	-۴.۱۳۵	۰.۲۱۱	-۰.۴۵۹
تائید فرضیه ۷	۰.۰۰۰	-۷.۶۹۸	۰.۴۸۱	-۰.۶۹۳

بر اساس اطلاعات مندرج در جدول فوق، با توجه به مقدار آماره t آزمون تمام فرضیه‌ها که بین $+1/96$ و $-1/96$ (مقدار بحرانی t در سطح اطمینان ۹۵ درصد) قرار نگرفته است و همچنین سطح معناداری که کمتر از $0/05$ به دست آمده نشان از تائید همه فرضیه‌های تحقیق است. به عبارتی نتایج نشان می‌دهد دسترسی محدود به منابع مالی در سازه «تأمین مالی»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر دارد که با توجه به مقدار ضریب بتا ($0/508$) که بین $+$ و $+$ قرار گرفته نشان از تأثیرگذاری مثبت و مستقیم به اندازه ضریب تعیین (تأثیر) به اندازه $25/8$ درصد دارد؛ اختصاص منابع برای تسهیل فرآیند واگذاری و مشارکت در پروژه‌ها در سازه «ظرفیت‌سازی و اقدامات ترویجی»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر دارد که با توجه به مقدار ضریب بتا ($0/392$) که بین $+$ و $+$ قرار گرفته نشان از تأثیرگذاری مثبت و مستقیم به اندازه ضریب تعیین (تأثیر) به اندازه $15/3$ درصد دارد؛ سازوکار مناسب برای تعیین بهای تمام شده محصول طرح‌های زیرساختی در سازه «حمایت‌های مالی و مدیریتی»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر دارد که با توجه به مقدار ضریب بتا ($0/374$) که بین $+$ و $+$ قرار گرفته نشان از تأثیرگذاری مثبت و مستقیم به اندازه ضریب تعیین (تأثیر) به اندازه $14/0$ درصد دارد؛ عدم یکپارچگی کافی در قوانین و مقررات مرتبط با این حوزه در سازه «سیاست‌گذاری و تنظیم مقررات»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی - خصوصی تأثیر دارد که با توجه به مقدار ضریب بتا ($-0/341$) که بین $+$ و $-$ قرار گرفته نشان از تأثیرگذاری منفی و معکوس به اندازه ضریب تعیین (تأثیر) به اندازه $11/6$ درصد دارد؛ حجم و اندازه پروژه در سازه «ویژگی‌های پروژه»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر دارد که با توجه به مقدار ضریب بتا ($0/460$) که بین $+$ و $+$ قرار گرفته نشان از تأثیرگذاری مثبت و مستقیم به

اندازه‌ی ضریب تعیین (تأثیر) به اندازه 21/1 درصد دارد؛ ریسک‌های پروژه‌های مشارکت دولتی و خصوصی (شامل ریسک سیاسی تغییر قانون، تأخیر در مصوبات پروژه و مجوزها) بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر دارد که با توجه به مقدار ضریب بتا (0/۴۵۹-) که بین ۰ و ۱- قرار گرفته نشان از تأثیرگذاری منفی و معکوس به اندازه ضریب تعیین (تأثیر) به اندازه 21/1 درصد دارد؛ تناقض در سیاست‌های دولت (مخالفت‌های/خصوصیت سیاسی قوی، بی‌ثباتی دولت و مداخله دولت) بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر دارد که با توجه به مقدار ضریب بتا (0/693-) که بین ۰ و ۱- قرار گرفته نشان از تأثیرگذاری منفی و معکوس به اندازه ضریب تعیین (تأثیر) به اندازه 48/1 درصد دارد. لازم به ذکر است که نتایج پژوهش حاضر از دیدگاه مدیران بوده است و ممکن است بر اساس داده‌های عینی نتایج متفاوت باشد.

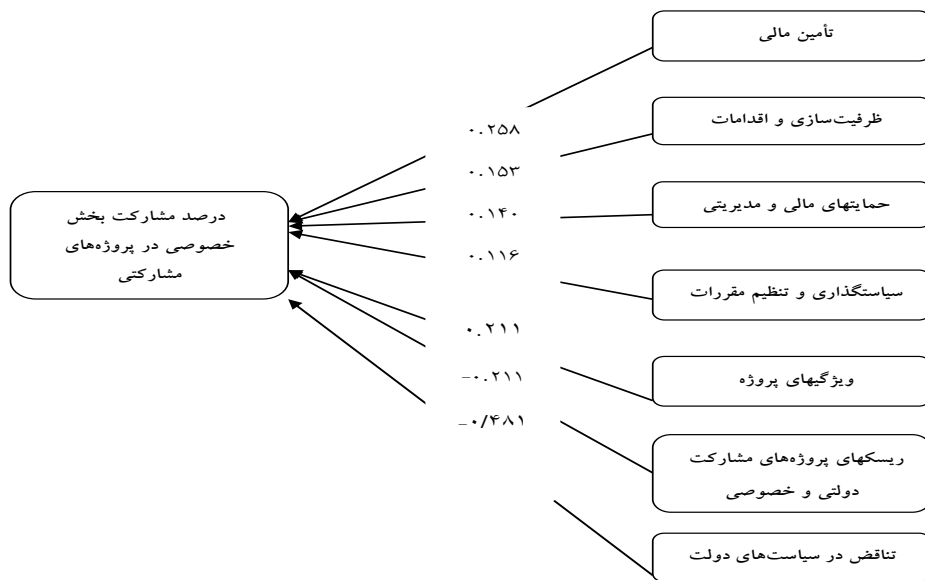
بحث

نتایج این پژوهش که با هدف ارزیابی عوامل مؤثر بر روش‌های مشارکت عمومی-خصوصی جهت تأمین مالی توسعه بیمارستان‌ها و مراکز خدمات درمانی در استان کردستان انجام شد، نشان داد که دسترسی محدود به منابع مالی در سازه «تأمین مالی»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر مثبت و مستقیم دارد که با نتایج تحقیق رفیعیان و مطهری (Rafiyan & Motahari, 2012) تحت عنوان «طراحی مدلی برای مطالعه رویکرد مدیریت ریسک بحران» و همچنین نتایج تحقیق خودیر و نبوی (Khodeir & Nabawy, 2019) در خارج کشور که به شناسایی ریسک‌های کلیدی در پروژه‌های زیربنایی در شهر قاهره پرداخته است همسو و همراستا است. بر اساس مطالعه حاضر اختصاص منابع برای تسهیل فرآیند واگذاری و مشارکت در پروژه‌ها در سازه «ظرفیت‌سازی و اقدامات ترویجی»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر مثبت و مستقیم دارد که با نتایج تحقیق رفیعیان و مطهری (Rafiyan & Motahari, 2012) تحت عنوان «طراحی مدلی برای مطالعه رویکرد مدیریت ریسک بحران» که بر اساس آن پژوهش، ایجاد امنیت اقتصادی و فضای رقابتی سالم و ایجاد باور داخلی بر جذب مشارکت بخش خصوصی تأثیر مستقیم دارد همسو و همراستا است، همچنین با نتایج تحقیق مولایی و همکاران (Moulai et

([al, 2017](#)) تحت عنوان «چارچوب طراحی مشارکت خصوصی و دولتی برای سرمایه‌گذاری» در داخل کشور، و با نتایج تحقیق خودیر و نبوی ([Khodeir & Nabawy, 2019](#)) و نتایج تحقیق کوشناروا و همکاران ([Kushnareva et al, 2016](#)) تحت عنوان «مدل‌سازی فرآیند مدیریت بحران از اهداف تا سناریوها» در خارج کشور مشابه و همراستا است. بر اساس پژوهش حاضر سازوکار مناسب برای تعیین بهای تمام‌شده محصول طرح‌های زیرساختی در سازه «حمایت‌های مالی و مدیریتی»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی - خصوصی تأثیر مثبت و مستقیم دارد که همراستا و همسو با نتایج تحقیق رفیعتیان و مطهری ([Rafiyan & Motahari, 2012](#)) و مکی‌آبادی و همکاران ([Mekiabadi et al, 2013](#)) تحت عنوان «شناسایی و ارزیابی ریسک‌های بحرانی در پروژه‌های HSR از طریق مشارکت عمومی - خصوصی در کشورهای در حال توسعه» در داخل کشور و مشابه و همراستا و همسو با نتایج تحقیق خودیر و نبوی ([Khodeir & Nabawy, 2019](#)) در خارج کشور است. همچنین پژوهش حاضر نشان داد که عدم یکپارچگی کافی در قوانین و مقررات مرتبط با این حوزه در سازه «سیاست‌گذاری و تنظیم مقررات»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی - خصوصی تأثیر منفی و معکوس دارد که با نتایج تحقیق مکی‌آبادی و همکاران ([Mekiabadi et al, 2013](#)) در داخل کشور و با نتایج تحقیق خودیر و نبوی ([Khodeir & Nabawy, 2019](#)) و نتایج تحقیق کوشناروا و همکاران ([Kushnareva et al, 2016](#)) در خارج کشور همسو و همراستا است. از یافته‌های دیگر پژوهش می‌توان اشاره کرد به اینکه حجم و اندازه پروژه در سازه «ویژگی‌های پروژه»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی - خصوصی تأثیر مثبت و مستقیم دارد که مشابه و همراستا و همسو با نتایج تحقیق خودیر و نبوی ([Khodeir & Nabawy, 2019](#)) و نتایج تحقیق کوشناروا و همکاران ([Kushnareva et al, 2016](#)) در خارج کشور است. بر اساس پژوهش حاضر ریسک‌های پروژه‌های مشارکت دولتی و خصوصی (شامل ریسک سیاسی تغییر قانون، تأخیر در مصوبات پروژه و مجوزها) بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی - خصوصی تأثیر منفی و معکوس دارد که با نتایج تحقیق مکی‌آبادی و همکاران ([Mekiabadi et al, 2013](#)) و نتایج تحقیق موسوی و همکاران ([Mousavi et al, 2022](#)) در داخل کشور که به بررسی

امکان‌پذیری تأمین مالی پروژه‌های مربوط به انرژی‌های تجدید پذیر از طریق مشارکت عمومی-خصوصی (PPP) در اقتصاد ایران پرداخته است و با نتایج تحقیق کوشناروا و همکاران ([Kushnareva et al, 2016](#)) در خارج از کشور همسو و همراستا است. این پژوهش نشان داد تناقض در سیاست‌های دولت (مخالفت‌های/خصومت سیاسی قوی، بی‌ثباتی دولت و مداخله دولت) بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر منفی و معکوس دارد. از سویی این نتایج مشابه و همراستا و همسو با نتایج تحقیق رفیعیان و مطهری ([Rafiyan & Motahari, 2012](#))، مولایی و همکاران ([Moulai et al, 2017](#)) و مکی آبادی و همکاران ([Mekiabadi et al, 2013](#)) در داخل کشور و مشابه و همراستا و همسو با نتایج تحقیق خودیرو نبوی ([Khodeir & Nabawy, 2019](#)) و کوشناروا و همکاران ([Kushnareva et al, 2016](#)) در خارج کشور است.

در پژوهش حاضر ضرایب اثرگذاری متغیرها مطابق شکل ۲ است.

شکل ۲. ضرایب اثرگذاری متغیرها

روش‌های مشارکت بخش خصوصی-دولتی در تأمین مالی مدلی است که در سطح ملی دولت‌ها، به‌منظور فراهم کردن خدمات مبتنی بر زیرساخت با به‌کارگیری منابع بخش خصوصی در برابر منابع بخش دولتی، ایجاد شده است. به نظر نيسار (۲۰۱۲)، مشارکت

بخش خصوصی و دولتی، مهارت و تخصص بخش خصوصی را به منظور ارائه خدمات و کالاهای عمومی به خدمت می‌گیرد. او مشارکت بخش خصوصی-دولتی را گزینه مناسبی برای پروژه‌های سرمایه‌ای پیچیده بخصوص توسعه بیمارستان‌ها و مرکز درمانی همراه با الزامات نگهداری مداوم قابل توجه، در نظر می‌گیرد. با انجام این‌گونه مشارکت‌ها، شرکت‌های خصوصی می‌توانند طراحی نوآورانه، مهارت مدیریت پروژه و تخصص مدیریت توسعه را به بخش دولتی بیاورند. درحالی‌که سرمایه‌گذاری‌های هنگفت در طرح‌های زیربنایی یک نیاز مبرم برای کشورهای درحال توسعه است، دولت‌ها قادر نیستند سرمایه لازم را برای تأمین مالی این پروژه‌ها تأمین کنند. برای حل این معضل دولت‌ها باید روش‌های نوین تأمین مالی پروژه‌ها را به کار بگیرند. این روش‌ها به بخش خصوصی امکان می‌دهد تا در پروژه‌های زیربنایی و عمومی مشارکت کند، بدون اینکه برای همیشه مالک طرح‌های زیر بنایی شود. اخیراً استفاده از قراردادهای ساخت، بهره‌برداری و انتقال، جهت خصوصی‌سازی، جذب سرمایه‌های خارجی، دسترسی به تکنولوژی پیشرفته و مهارت‌های فنی و بهره‌مندی از مدیریت کارآمد، موردتوجه دولت ایران نیز قرار گرفته است. علاوه بر این، زیرساخت‌های کشور و ساخت‌وساز، تجهیزات، خدمات و سایر صنایع مرتبط، با افزایش «رقابت‌پذیری» و «تنوع اقتصادی» مواجه خواهند شد. با کمک یک سرمایه‌گذاری مشارکتی به این شکل، بودجه دولت می‌تواند به سایر بخش‌های اجتماعی و اقتصادی اساسی سرازیر شود. مشارکت‌های دولتی و خصوصی به دلیل کارایی بالا و بادوام، هزینه‌ها و کسری‌های مالی و عملیاتی دولت را کاهش می‌دهند. علاوه بر این، با پیشرفت پروژه‌های مشارکتی، حفظ استانداردهای با کیفیت بالا در کل فرآیندها آسان‌تر می‌شود. پدیده مشارکت عمومی-خصوصی در صنایع مختلف به دلیل عدم توانایی بخش دولتی در تأمین نیازهای عمومی و دسترسی محدود آن به منابع مختلف، موضوعی قابل بحث به شمار می‌رود؛ اما در برخی از حوزه‌ها از جمله توسعه بیمارستان‌ها و مراکز خدمات درمانی، این موضوع به مراتب از جایگاه ویژه‌تری برخوردار است، چراکه منابع مالی هنگفتی جهت توسعه و تجهیز بیمارستان‌ها مورد نیاز است و دولت برای تأمین مالی این پروژه‌ها با مشکلاتی روبرو است و بسیاری از پروژه‌های مربوط به توسعه بیمارستان‌ها که ناتمام مانده است عمدتاً ناشی از عدم مشارکت بخش خصوصی در این پروژه‌ها است. مطالعات متعددی در زمینه مشارکت عمومی-خصوصی انجام شده است. باین‌وجود، هنوز خلأ پژوهشی که با

شیوه‌ای نظام‌مند مطالعات پیشین را مرور کرده و به احصاء ابعاد مختلف این مطالعات به‌خصوص در زمینه عوامل مؤثر بر مشارکت عمومی-خصوصی جهت تأمین مالی توسعه بیمارستان‌ها پردازد، احساس می‌شود از این جهت، مطالعه حاضر، این مهم را در کانون هدف اصلی پژوهش، قرار داد. در راستای موضوع تحقیق مطالعات متنوعی انجام شده که در ادامه به تعداد دیگری از آنها پرداخته می‌شود.

موسوی و همکاران ([Mousavi et al., 2022](#)) با انجام تحقیقی به بررسی امکان‌پذیری تأمین مالی پروژه‌های مربوط به انرژی‌های تجدید پذیر از طریق مشارکت عمومی-خصوصی (PPP) در اقتصاد ایران پرداخته و نشان دادند که اعتماد و توجه ویژه به بخش خصوصی، رفع تحریم‌های اقتصادی، پایین آوردن درجه ریسک سیاسی و اقتصادی و انجام اصلاحات در چارچوب نهادی بر مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر معناداری دارد. امجدی محب و معدنچی زاج ([Amjadi Moheb & Madanchi Zaj, 2021](#)) با انجام تحقیقی با عنوان تعیین عوامل مؤثر بر اجرای مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی قابل واگذاری در بودجه کل کشور با استفاده از رویکردهای دلفی فازی و معادلات ساختاری به این نتیجه رسیدند که متغیرهای دسترسی محدود به منابع مالی، اختصاص منابع برای تسهیل فرآیند واگذاری و مشارکت در پروژه‌ها، سازوکار نامناسب برای تعیین بهای تمام شده محصول طرح‌های زیرساختی، عدم یکپارچگی کافی در قوانین و مقررات مرتبط با این حوزه و حجم و اندازه پروژه بر درصد مشارکت بخش خصوصی در پروژه‌های مشارکتی، بیشترین تأثیر معنادار را در اجرای این روش تأمین مالی داشته است. نوعی اقدم و همکاران ([Naoui Aghdam et al., 2019](#)) با انجام تحقیقی به بررسی اثربخشی تأمین مالی از طریق مشارکت عمومی-خصوصی در تحقق اهداف توسعه‌ای پرداخته و نشان دادند تفاوت معناداری بین تأثیر تأمین مالی از طریق مشارکت عمومی-خصوصی با روش تأمین مالی از طریق اخذ وام، فروش اوراق قرضه و فروش سهام، بر اهداف توسعه وجود دارد اما تفاوت معناداری بین تأمین مالی از طریق مشارکت عمومی-خصوصی و بودجه دولت از نظر تأثیر بر اهداف توسعه‌ای وجود ندارد. یارمحمدی ([YarMohammadi, 2017](#)) با انجام تحقیقی به اولویت‌بندی و تحلیل شیوه‌های تأمین مالی مشارکتی برای پروژه‌های شهری پرداخته و به این نتیجه رسیدند که روش ساخت، عملیات و انتقال با اولویت ۰/۴۳۰ در صدر رتبه‌بندی قرار دارد و روش خرید خدمات و قرارداد اجاره به ترتیب با اولویت‌های

۰/۲۴۵ و ۰/۱۲۴ در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند و روش قراردادهای امتیازی و عملیات و مدیریت با اولویت‌های ۰/۱۰۸ و ۰/۰۹۳ در رده‌های پائین قرار گرفتند ([Amjadi](#))
([Moheb & Madanchi Zaj, 2021](#)). مولایی و همکاران ([Moulai et al, 2017](#)) با انجام تحقیقی به طراحی چهارچوب مشارکت عمومی-خصوصی برای سرمایه‌گذاری پرداخته و نشان دادند مشارکت عمومی-خصوصی در میزان سرمایه‌گذاری مناطق تحت مطالعه تأثیر ۳۶.۵ درصد داشته و مشارکت عمومی-خصوصی از طریق مدیریت قراردادهای، تعهدات طرفین، حمایت‌های مالی و مستشاری توسعه پایدار مناطق را تا ۱.۴ درصد ارتقاء می‌دهد. منطقی است که یک نهاد خصوصی در همکاری با دولت، انتظار حمایت، مخصوصاً در مواقع خطر را داشته باشد. باین‌حال، هزینه‌های دولت نیز ممکن است در ادامه همکاری‌ها افزایش یابد. زمانی که تنها چند شرکت خصوصی قادر به تکمیل یک پروژه مانند ایجاد خطوط ریلی پرسرعت هستند، در نتیجه رقابت‌پذیری کمتر و مشارکت محدودی وجود خواهد داشت. با توجه به ریسک فوق، سطح رقابت، دامنه و روند سودآوری یک پروژه نیز می‌تواند متفاوت باشد. دولت یک نقطه ضعف همیشگی و ذاتی دارد؛ آن‌هم عدم تمرکز بخش دولتی است. به‌عنوان مثال، وقتی صحبت از بودجه پیشنهادی دولت‌ها می‌شود، می‌بینیم که در عموم مواقع برآورد درستی از آن وجود ندارد و دولت‌ها همواره با ناهماهنگی انتظارات و پیشرفت‌ها در مسائل بودجه‌ای مواجه هستند، بوسو و همکاران ([Busso et al, 2022](#)) با انجام تحقیقی به استفاده از مشارکت‌های دولتی و خصوصی برای تحقق بخشیدن و بهره‌برداری از زیرساخت‌های عمومی پرداخته و نشان دادند که مشکلات مالی اغلب منجر به ترجیح مشارکت عمومی-خصوصی به‌جای انواع سنتی خرید عمومی می‌شوند، این امر با امکان پنهان کردن بدهی توضیح داده نمی‌شود. بسلی و همکاران ([Beasley et al, 2022](#)) با انجام تحقیقی به بررسی تفاوت تأمین مالی توسط دولت یا یک سازمان غیردولتی و یک بنگاه مشارکت خصوصی و دولتی پرداخته و به این نتیجه رسیدند که سازمان‌های غیردولتی در کشورهای در حال توسعه در چند دهه گذشته به شدت در ظرفیت‌های گوناگون در زمینه ارائه طیف وسیعی از کالاهای عمومی و خدمات، تأمین مالی می‌کنند لیکن مشارکت خصوصی-دولتی از طریق پروژه‌های سرمایه‌گذاری مشترک بر تأمین مالی اقتصادی اثر زیادی دارد. جوکار و همکاران ([Jokar et al, 2021](#)) با انجام تحقیقی به ارزیابی و اولویت‌بندی روش‌های سرمایه‌گذاری در پروژه‌های مشارکت دولتی و خصوصی با

استفاده از تلفیق روش‌های تصمیم‌گیری چند معیاره فازی پرداخته و نشان دادند روش‌های سرمایه‌گذاری در پروژه‌های مشارکت دولتی و خصوصی از جمله عوامل مهم و حیاتی در رشد و توسعه اقتصادی کشورها برای توسعه سرمایه‌گذاری به شمار می‌رود. دیاز (Dioz, 2017) با انجام تحقیقی به بررسی قراردادهای مشارکت عمومی-خصوصی برای ترویج و جذب سرمایه‌گذاری خصوصی در صنایع پرداخته و نشان دادند مشارکت عمومی-خصوصی به کاهش خطرات ناشی از مداخله اداری دولت در خصوص سرمایه-گذاری خصوصی منجر شده است.

نتیجه‌گیری

مهم‌ترین و مؤثرترین راه‌حل تحقق اهداف توسعه در یک کشور، وجود ساختار اقتصادی توانمند با بازار مالی فعال است. به دلیل فقر حاکم و کمبود پس‌انداز مالی در اغلب کشورهای در حال توسعه، امکانات داخلی در این‌گونه کشورها برای تشکیل سرمایه جهت تحقق اهداف توسعه‌ای و انجام پروژه‌های زیربنایی کافی نیست و به همین دلیل اکثر این کشورها ناچارند کسری سرمایه مورد نیاز خود را از منابع خارجی تأمین کنند و به‌این ترتیب گرایش به سمت جذب منابع مالی خارجی شکل می‌گیرد. روش‌های تأمین مالی گوناگونی برای سرمایه‌گذاری در کسب‌وکارها و شرکت‌ها وجود دارد. هر روش تأمین مالی دارای مزایا و معایب خود است و بسته به شرایط و نیازهای شرکت، انتخاب بهترین روش بسیار مهم است. با تحلیل دقیق و مشورت با متخصصان مالی، می‌توانید روش تأمین سرمایه مناسبی را برای سرمایه‌گذاری انتخاب کنید. در انتخاب روش تأمین مالی، نیازمند توجه به عوامل مختلفی هستید، از جمله نیازهای مالی شرکت، میزان ریسک قابل قبول، سرمایه‌گذاری مورد نیاز، ساختار سرمایه شرکت و شرایط بازار. همچنین، باید توجه داشت که ترکیب مختلفی از روش‌های تأمین مالی ممکن است برای سرمایه‌گذاری با طریق تأمین مالی عمومی-خصوصی استفاده شود. با این تفاسیر جدول ۴ پیشنهادهای کاربردی در راستای نتایج تحقیق به تفکیک فرضیه‌های تحقیق را نشان می‌دهد.

جدول ۴. پیشنهادهای کاربردی در راستای نتایج تحقیق

پیشنهاد	فرضیه
اتخاذ سیاست‌های پولی کارآمد توسط بانک مرکزی، مانند	فرضیه اول: دسترسی محدود به منابع

<p>اعطای وام‌های بلندمدت، تخفیف در دریافت جریمه دیرکرد اقساط بانکی از شرکت‌های فعال در ترتیبات مشارکت بخش خصوصی دولتی و ترغیب بانک‌های دولتی و خصوصی برای سرمایه‌گذاری در این ترتیبات صورت گیرد.</p>	<p>مالی در سازه «تأمین مالی»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی - خصوصی تأثیر دارد.</p>
<p>اتخاذ سیاست ثبات و جلوگیری از ایجاد هرگونه ناطمینانی در سیاست‌های اقتصادی تا ریسک سرمایه‌گذاری در پروژه‌های مشارکت بخش خصوصی دولتی در ایران را کاهش دهد و اقبال برای سرمایه‌گذاری در این‌گونه پروژه‌ها را بالا ببرد انجام گیرد.</p>	<p>فرضیه دوم: اختصاص منابع برای تسهیل فرآیند واگذاری و مشارکت در پروژه‌ها در سازه «ظرفیت‌سازی و اقدامات ترویجی»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی - خصوصی تأثیر دارد.</p>
<p>پرهیز از صدور مصوبه‌ها و بخش‌نامه‌های غیرضروری و بی‌برنامه که موجب تلاطم بازار و کاهش اعتماد سرمایه‌گذاران بخش خصوصی برای ساخت پروژه‌های مشارکتی می‌شود صورت گیرد.</p>	<p>فرضیه سوم: سازوکار نامناسب برای تعیین بهای تمام‌شده محصول طرح‌های زیرساختی در سازه «حمایت‌های مالی و مدیریتی»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی - خصوصی تأثیر دارد.</p>
<p>تقویت نهادهای مالی مانند بانک‌ها و شرکت‌های سرمایه‌گذاری و تأمین سرمایه برای شراکت با بخش دولتی در قالب مدل‌های مشارکت بخش خصوصی - دولتی صورت گیرد.</p>	<p>فرضیه چهارم: عدم یکپارچگی کافی در قوانین و مقررات مرتبط با این حوزه در سازه «سیاست‌گذاری و تنظیم مقررات»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی - خصوصی تأثیر دارد.</p>
<p>فراهم کردن مشوق‌های اقتصادی و قانونی لازم به‌منظور بالا بردن انگیزه سرمایه‌گذاران بخش خصوصی برای شراکت با بخش دولتی که از جمله آن‌ها می‌توان به کمک‌های بلاعوض، معافیت از مالیات، پایین نگاه‌داشتن ریسک اقتصادی، تدوین قوانین و مقررات حمایتی اشاره کرد.</p>	<p>فرضیه پنجم: حجم و اندازه پروژه در سازه «ویژگی‌های پروژه»، بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی - خصوصی تأثیر دارد.</p>
<p>ایجاد دانش و مهارت ارزیابی فنی، مالی و اقتصادی پروژه‌ها در واگذاری به بخش خصوصی و ارائه سیاست‌های تشویقی و قانونی به بخش خصوصی داخلی و خارجی به‌منظور جلب مشارکت آن‌ها در پروژه‌های درمانی استان صورت گیرد.</p>	<p>فرضیه ششم: ریسک‌های پروژه‌های مشارکت دولتی و خصوصی (شامل ریسک سیاسی تغییر قانون، تأخیر در مصوبات پروژه و مجوزها) بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی - خصوصی تأثیر دارد.</p>

<p>بر اساس ساختار نهادی کشور و در چهارچوب قوانین بالادستی، برنامه‌ریزی منسجمی برای بسترسازی افزایش مشارکت عمومی-خصوصی انجام شود؛ همچنین راهبرد توسعه مشارکت بخش عمومی-خصوصی در بهبود بازده پروژه در جایگاه مهم‌ترین معیار تأثیرگذار در توسعه این مشارکت مدنظر قرار می‌گیرد. معنای ضمنی این راهبرد آن است که سیاست‌های تشویقی بخش خصوصی برای توسعه مشارکت نسبت به سایر سیاست‌ها از جمله بهبود کیفیت خدمات یا کاهش ریسک در اولویت قرار دارند و بهتر به توسعه مشارکت کمک می‌کنند؛ علاوه بر این رفع محدودیت‌های دولتی، از جمله قیمت‌گذاری و قوانین دست‌وپاگیر سرمایه‌گذاری از راهکارهای مهم رفع موانع توسعه مشارکت است. این محدودیت‌ها موجب کاهش سودآوری، انگیزه مشارکت و ... می‌شوند. یکی از روش‌های افزایش‌دهنده انگیزه مشارکت بخش خصوصی در این پروژه‌ها، ارائه بسته‌ای از پروژه‌ها به صورت هم‌زمان است؛ در این حالت با توزیع ریسک پروژه‌های مختلف و جبران ریسک احتمالی پروژه احداث یک زیرساخت، با عواید احتمالی سایر پروژه‌ها، تمایل و اطمینان بخش خصوصی نسبت به مشارکت افزایش می‌یابد.</p>	<p>فرضیه هفتم: تناقض در سیاست‌های دولت (مخالفت‌های/خصوصیت سیاسی قوی، بی‌ثباتی دولت و مداخله دولت) بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر دارد.</p>
--	---

تحقیق حاضر مانند هر تحقیق علمی دیگر با محدودیت‌هایی روبرو بود لیکن محقق تمام تلاش خود را بر این نهاد که این محدودیت‌ها خللی در انجام صحیح پژوهش و نتایج آن وارد نسازد. برخی از این محدودیت‌ها به شرح زیر است:

۱. این تحقیق صرفاً یک طرح مقطعی در سال ۱۴۰۲ است و در تعمیم نتایج آن به سایر سالها باید احتیاط نمود.
۲. از جمله محدودیت‌های مهم تحقیقات، عدم همکاری و دقت پایین پاسخگویان و محافظه‌کاری در تنظیم پرسش‌نامه است. برای رفع این مشکل پاسخگویان قبل از تکمیل پرسش‌نامه، توجیه کامل گردیدند و اثرات این قبیل مشکلات در پرسش‌نامه نیز تقریباً به صفر رسیده است.

بر اساس محدودیت‌ها و مرور پیشینه تحقیقات، برخی پیشنهادها به شرح زیر برای محققان آتی ارائه می‌شود.

- بررسی چالش‌های مشارکت عمومی-خصوصی جهت تأمین مالی توسعه بیمارستان‌ها و مراکز خدمات درمانی در استان کردستان
- بررسی موانع توسعه مشارکت عمومی-خصوصی جهت تأمین مالی توسعه بیمارستان‌ها و مراکز خدمات درمانی در استان کردستان
- بررسی موانع توسعه مشارکت بخش خصوصی-دولتی در پروژه‌های حمل‌ونقل در استان کردستان
- بررسی موانع توسعه مشارکت بخش خصوصی-دولتی در پروژه‌های فناوری اطلاعات در استان کردستان

سیاسگزاری

بدین وسیله از تمامی رؤسا، معاونین و مدیران دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کردستان و بیمارستان‌های زیرمجموعه آن دانشگاه و تمامی دوستانی که همکاری صمیمانه‌ای در انجام این تحقیق داشتند سپاسگزاری می‌گردد.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافی از سوی نویسندگان گزارش نشده است.

پیامدهای علمی پژوهش

دسترسی محدود به منابع مالی در سازه «تأمین مالی»، اختصاص منابع برای تسهیل فرآیند واگذاری و مشارکت در پروژه‌ها در سازه «ظرفیت‌سازی و اقدامات ترویجی»، سازوکار مناسب برای تعیین بهای تمام شده محصول طرح‌های زیرساختی در سازه «حمایت‌های مالی و مدیریتی»، عدم یکپارچگی کافی در قوانین و مقررات مرتبط با این حوزه در سازه «سیاست‌گذاری و تنظیم مقررات»، حجم و اندازه پروژه در سازه «ویژگی‌های پروژه»، ریسک‌های پروژه‌های مشارکت دولتی و خصوصی و تناقض در سیاست‌های دولت بر مشارکت بخش خصوصی در طرح‌های مشارکت عمومی-خصوصی تأثیر دارد. لازم به ذکر است که نتایج پژوهش حاضر از دیدگاه مدیران بوده است و ممکن است بر اساس داده‌های عینی نتایج متفاوت باشد.

References:

- Amjadi Moheb F, Madanchi Zaj M. Determining effective factors on the implementation of private sector participation in public-private partnership projects can be assigned in the budgeted whole country using fuzzy Delphi and structural equation approaches, *Public Sector Accounting and Budgeting Quarterly*.2021; 2(5): 1-23. (Persian). <https://civilica.com/doc/1502012/>
- Beasley T, Ghatak C, Maitreesh D. Public-Private partnerships for the provision of public goods, Theory and an application to NGOs, *Research in Economics*. 2022; 71 (2): 356-371. <https://doi.org/10.1016/j.rie.2017.04.005>
- Busso M, Marty F, Tra T. Public-private partnerships from budget constraints: Looking for debt hiding? , *International Journal of Industrial Organization*. 2022; 51 (1): 56-84. <https://doi.org/10.1016/j.ijindorg.2016.12.002>
- Dioz G.R. The contractual and administrative regulation of public-private partnership, *Utilities Policy*.2017; 48 (1): 109-121. <https://doi.org/10.1016/j.jup.2016.04.011>
- Jokar E, Aminnejad B, Lark A. Assessing and prioritizing risks in public-private partnership (PPP) projects using the integration of fuzzy multi-criteria decision-making methods. *Operations Research Perspectives*. 2021; 8; 100190. <https://doi.org/10.1016/j.orp.2021.100190>
- Khodeir L, Nabawy M. Identifying key risks in infrastructure projects-case study of Cairo Festival City Project in Egypt, *Ain Shams Engineering Journal*. 2019; 10 (3): 613- 621. <https://doi.org/10.1016/j.asej.2018.11.003>
- Kushnareva E, Rychkova I, Deneckere R, Le Grand B. Modeling Crisis Management Process from Goals to Scenarios, *International Conference on Business Process Management*. 2016; 22 (4): 55-64. https://doi.org/10.1007/978-3-319-42887-1_5
- Mekiabadi S, Bahnia K, Akbari A. Identification and assessment of critical risks in HSR projects through public-private partnership in developing countries, *Scientific Research Journal of Iran Structural Engineering Association*. 2013; 1(1): 5-18. (Persian) https://www.jsce.ir/article_38595.html
- Moulai Z, Taslimi M S, Haghghi M. "Designing the public sector awareness framework to face the crisis, *Scientific Quarterly Journal of Crisis Prevention and Management Knowledge*. 2017; 7(1): 95-83. (Persian). <http://dpmk.ir/article-1-132-fa.html>
- Mousavi MH, Khoshkalam Khosrowshahi M, Ahmadi R. Feasibility of supply financing of renewable energy projects through public participation-private (PPP) in Iran's economy, *Program and*

- Development Research Quarterly. 2022; 3(1): 7-41. (Persian).
<https://doi.org/10.22034/pbr.2022.324924.1196>
- Naoi Aghdam H, Hosseini S A-D, Memari nejad A, Imami Joze K. The effectiveness of financing through public-private partnership in achieving development goals, Financial Economics Quarterly. 2019; 14(52): 81-100. (Persian).
<https://sanad.iau.ir/journal/ecj/Article/679606?jid=679606>
- Rafiyani M, Motahari Z. "Designing a model to study the community-oriented crisis risk management approach. Crisis Management Quarterly. 2012; 1(1): 5-12. (Persian).
<https://dorl.net/dor/20.1001.1.23453915.1391.1.1.1.8>
- YarMohammadi N, Prioritization and analysis of collaborative financing methods for urban projects, Financial Management Strategy Quarterly. 2017; 6(22): 81-108. (Persian).
<https://doi.org/10.22051/jfm.2018.16704.1456>

COPYRIGHTS

© 2023 by the authors. Licensee Advances in Modern Management Engineering Journal. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

